

II DIÀLEGS FEMINISTES I ECOLOGISTES

Ciutats vivibles per a sostenir les trames de la vida

Sessió 3: Divendres 29 d'abril de 2022 - Rescatar l'esperança: visibilitzant alternatives per sostenir les trames de la vida!

Presenta i Modera:

NATALIA RIERA MANZANO – Associació Entrepobles

Participa:

LILIÁN CELIBERTI – *Cotidiano Mujer / Articulación Feminista Marcosur*

PASTORA FILIGRANA – advocada, Defensora de Drets Humans

KATHY MACHOA – CDES part del *Foro Social Panamazónico*

ESPERANZA MARTÍNEZ – Acción Ecológica (Equador) i Pacto Ecosocial e Intercultural del Sur

TANCAMENT ARTÍSTIC – CESHIA UBAU – Cantautora centreamericana.

En la darrera sessió dels “Diàlegs feministes i ecologistes”, el passat divendres 29 d'abril, se'ns van presentar unes pràctiques alternatives per a sostenir les trames de la vida, per a rescatar l'esperança, i per a recuperar el nostre present i futur a partir de la resolució del conflicte capital-vida. La presentació es va fer a partir de l'enfocament dels feminismes diversos i l'ecologisme social, amb l'objectiu de generar comunitats cuidadores i vivibles. Per fer-ho, ens acompanyaren diferents persones procedents de diferents parts del món que ens van poder donar visions diverses i plurals sobre aquestes idees.

La primera fou Lilián Celiberti, que forma part de *Cotidiano Mujer* i *Articulación Feminista Marcosur*, a l'Uruguai. En la seva primera intervenció ens va explicar que actualment vivim un temps de morts, extincions massives i desastres, cosa que ens hauria de portar a reflexionar sobre la naturalesa i el teixit de la vida en el capitalisme. Això s'ha vist reforçat a partir dels desafiaments que ens ha presentat la pandèmia: la nostra relació quotidiana amb la naturalesa, les persones i les desigualtats dels llocs on vivim.

“La transformació social no ocórrer simplement per una concentració massiva a favor d'una causa, sinó a través de les formes en què les relacions socials quotidianes són re-articulades i s'obren en nous horitzons conceptuals davant pràctiques anòmales i subversives.”

Lilián Celiberti

Aquesta idea és central perquè és molt important pensar com fem el què fem, com recuperem aquest camp d'acció de transformació quotidiana de les nostres formes d'estar i com ens relacionem entre nosaltres i la naturalesa. Segons Celiberti per fer-ho, s'ha de trencar amb aquesta lògica cartesiana que estableix una escissió entre naturalesa i societat, i actuar des de l'ecofeminisme, el qual produeix una articulació interessant entre el pensament, la reflexió i la teoria ecologista, imaginant noves formes de produir, consumir i habitar. S'ha anat generalitzant el concepte de sostenibilitat de la vida, el qual incorpora aquestes dimensions socioambientals de les cures en un sentit molt ampli, és a dir, com un procés de preservació de l'existència i com un procés regenerador de llaços socials i vincles humans i no humans que ens permeten entendre que cuidar de la naturalesa és cuidar de nosaltres, és a dir, que hi ha una relació d'interdependència i ecodpendència innegable.

En opinió de la ponent, la negació d'aquestes relacions, tal i com ha estat executada per el sistema econòmic actual, és el que ens està portant al desastre bioclimàtic que enfrontem. Per tant, és molt important construir una agenda que posi contra les cordes el capitalisme i col·loqui la vida en el centre a la llum de les nostres vulnerabilitats socials i la nostra condició humana com a éssers inter i ecodpendents. Per fer-ho, s'han de desplegar espais col·lectius autònoms i

reinventar resistències a la cultura capitalista en totes les seves manifestacions consumistes, individualistes, violentes, racistes, colonials i patriarcals. Es tracta, també, de valorar les cures com a una ètica social i ecològica imprescindible per a pensar alternatives, i de portar les cures i la reproducció de la vida a amplis sectors de la comunitat i la societat.

“Tinc el somni de trobar totes aquestes experiències, posar-les en comú per mostrar-nos a nosaltres mateixes que davant del dolor tenim respostes i tenim vida per posar aquests diàlegs al centre, conèixer-nos, reconnectar-nos i enfortir-nos”. **Lilián Celiberti**

Tot seguit ens parlà Esperanza Martínez, del Pacto Ecosocial e Intercultural del Sur i Acció Ecològica Equador, la qual ens va establir que les diferents dimensions de les cures de la vida poden ser abordades des de diferents perspectives: des dels feminismes i ecologismes, però també des d'aquelles que treballen en salut, o les que han reflexionat més des de la sociologia.

“Les cures no són només l'acció de cuidar, sinó també el pensament, el mode d'actuar de la persona que posa interès i atenció en el que fa perquè surti de la millor manera possible. Cuidar la vida és pensar com a mantenir les condicions per a permetre la continuïtat de la vida.” **Esperanza Martínez**

La participant ens parla també de la sisena extinció, la qual no és un escenari futur, sinó una realitat present. Aquesta està sent una ruptura que ens està passant factura, no només materialment, sinó també existencialment. Segons les tradicions judeocristianes, va haver un origen en el qual se li va donar a l'home el domini total sobre les bèsties i la natura, construint així el rebuig a la naturalesa. Aquesta ruptura entre terra i naturalesa va ser condició pel desenvolupament de la nova Europa sota uns valors que han quedat molt arrelats en la civilització occidental. Gràcies a aquestes idees el capitalisme va poder expandir-se i, segles abans, ho va fer el colonialisme per terres americanes.

“Els colonitzadors van arribar i no veien llocs on la gent vivia, sinó paisatges sense memòria ni sentiments.” **Esperanza Martínez**

Això ha marcat molt el que és avui el dret i ciències ambientals. Amb el canvi climàtic s'ha col·locat amb molta força el concepte d'antropocè, és a dir, el fet de què l'espècie humana s'estigui comportant com una espècie única. El capitalisme ha aconseguit créixer i conservar-se a partir de sotmetre la naturalesa i les dones; ha aconseguit expandir-se a tots els territoris del món, lluitant contra veritables resistències per la imposició del seu model.

“Escenaris com els de la pandèmia ens demostren que el que ha sostingut la vida no és el capitalisme, sinó totes les relacions que s'estaven mantenint fora d'aquest.”

Esperanza Martínez

Amb això, s'estan qüestionant aquestes visions instrumentals, racionalistes, mecanicistes i reduccionistes de les ciències clàssiques, i a través de noves cosmovisions, s'estan afirmant un altre tipus de rols i sistemes autoreguladors.

D'aquestes idees neix *Acción Ecológica y por el Pacto*, un col·lectiu creat fa 37 anys constituït majoritàriament per dones com un espai de treball, refugi i trinxera, basats en uns valors de treball igualitari, assembleari i sense jerarquies. La dinàmica de treball passa per l'adopció d'estratègies sub-sud de relació que ens permetin pensar-nos i sentir-nos des del sud. L'organització forma part també del Pacto Ecosocial e Intercultural del Sur, un espai cooperatiu i de retrobament de molts i moltes acadèmiques i activistes de diferents processos d'Amèrica Llatina. Amb tot això el que es vol és entendre el sud no només com un testimoni, sinó com la possibilitat de fer una discussió en profunditat sobre quines són les tendències, els principis i l'enfrontament dels problemes que presenta.

“D’una transició absolutament necessària en el nord del món, però a uns costos que poden convertir-se en nous escenaris de repressió i ocupació en el sud.” **Esperanza Martínez**

El col·loqui va continuar amb la intervenció de Pastora Filigrana, advocada i defensora de drets humans que va enfocar la seva intervenció remarcant la idea de la interseccionalitat, sobretot en les cadenes globals de cures, en les que dones migrants, racialitzades i de classes populars pateixen una violència sistèmica que els limita profundament les seves vides. En paraules de l’advocada per tal d’abordar aquesta problemàtica, ens hem d’enfocar en una visió anticapitalista, antipatriarcal i antiracista.

“Aquestes dones estan lluitant per la dignificació de la seva professió, però estan lluitant per quelcom més: estan lluitant per un altre model d’economia on les cures i el treball reproductiu, estiguin vertaderament en el centre, que no estigui delegat en sectors mal pagats, mal remunerats, invisibles, d’on són font vulneracions de drets.” **Pastora Filigrana**

Per fer-ho, hem d’aportar propostes emancipadores a favor d’aquestes lluites que passin per una superació del sindicalisme tal i com el coneixem avui dia. I és que el sindicalisme actual té un dèficit i qüestions que millorar i reinventar: la realitat neoliberal i la explotació van més ràpid que la nostra capacitat d’organitzar-nos, de defensar-nos i conquistar drets. El sindicalisme és un clar exemple de la dificultat que estan tenint les treballadores per a adaptar-se a aquesta nova realitat.

“Gran part de les treballadores ja no treballem, sinó que teletreballem; no ens veiem les cares, no ens trobem (...) La idea de la gran fàbrica o empresa en què cada dia es trobaven els treballadors i possibilitaven lluites obreres emancipadores, ja no existeix, s’ha diluït molt.”

Pastora Filigrana

Les feines que tenim actualment ja no són feines per a tota la vida, sinó que la precarietat laboral ens ha portat a treballs diferents, efímers i mal retribuïts, fet que ha ocasionat que aquesta estructura de sindicats que es dividien per sectors laborals, hagi quedat obsoleta. Amb tot això, i partint de nou de la idea de les cures, hem d’entendre que sumat a aquestes injustícies, les treballadores de la llar, majoritàriament migrants, tenen una dificultat més inclosa, i és que no es troben en un centre cada dia amb companyes de treball per poder organitzar-se, sinó que inclús n’hi ha les que viuen i treballen en el mateix domicili d’una persona, desdibuixant així les línies que separen la vida del treball.

Tanmateix totes elles ja s’han començat a organitzar, són bastant actives i estan conquerint drets a través de la re-invenició del sindicalisme. La seva forma d’organització se surt de l’aspecte laboral i s’ajuden i s’acompanyen entre elles: *“Per a lluitar vam aprendre a sostenir-nos entre nosaltres.”* Si només tenen un dia lliure a la setmana, han de contemplar això, han de sindicar la seva vida sencera, fent que el trobar-se i la seva forma d’organització passi molt per lo afectiu, en el reunir-se els diumenges per discutir propostes i establir objectius. D’aquí que passem a parlar d’un nou terme, el que en podríem dir *biosindicalisme* o *sindicalisme de la vida*, que està sostenint les vides de les dones en situacions més vulnerables per a poder fer lluites col·lectives i conquerir drets que ens poden beneficiar en un moment determinat a totes i cada una de nosaltres.

Aquesta tercera jornada de diàleg va finalitzar amb Kathy Machoa, qui forma part del Foro Social Panamazónico, i va remarcar la idea de la conceptualització de ser dona des del Poble Ancestral del riu Anzu. Amb la seva intervenció ens va voler remarcar la fragmentació que ha patit el seu territori en relació a l’espai-temps, establint que han hagut tres temps: *Hannan Pacha* que seria el futur en el qual viuríem lliures d’alcoholisme, seríem professionals i no hi hauria violència contra les dones; el present o *Kay Pacha* que viu rodejat de pràctiques d’alcoholisme, i violències físiques, psicològiques, polítiques i sexuals. Per últim, el *Uku Pacha*

o passat, on hi havia una major fortalesa i coneixements ancestrals, però que amb la colonització s'arribà a un procés en què començaren moltes discriminacions, com podria ser el maltractament a les dones.

“No es construeix el present sense construir el passat, la vertadera història és la que no ens han explicat”. **Kathy Machoa**

Totes aquestes dinàmiques colonials trencaren amb la justícia pròpia que té la cultura *shuar* i que estableix una harmonia i igualtat entre el ser home i ser dona, sense les iniquitats i desigualtats que avui dia vivim, començant des dels nostres territoris, els quals no són naturalitzats i en els quals quelcom va passar, ja que aquests no eren així i no han de ser així. Des de la visió judeocristiana, les dones són culpables i l'home està alliberat de tota culpa.

Un dels treballs no remunerats clau de la selva amazònica equatoriana i que fan específicament les dones és la preparació de la *chicha*, una activitat quotidiana que es remunta a una pràctica d'un coneixement ancestral, una activitat que està viva i latent. Quan parlem de cures, estem parlant de lo quotidià, de les qüestions que semblen tan rutinàries que no els donem importància. La preparació de la *chicha* té una retribució molt important per a l'alimentació de la família, però també sosté lo comunitari, sosté assemblees i actes de mobilització. Podem veure com el treball no remunerat no es paga, però tindria un impacte si aquest circulé, seria molt significatiu.

“Cures des de lo quotidià, des de les nostres pràctiques habituals i diàries”. **Kathy Machoa**

Com a cloenda d'aquesta segona edició de les trobades internacionals **Diàlegs Feministes i Ecologistes** comptem de nou amb la participació de **Ceshia Ubau**, cantautora centreamericana. La seva música és plena de consciència social. Des de les seves experiències i processos personals, fins al contacte amb el feminisme i l'amor a la Terra i el territori, avui tenim el privilegi de poder delectar-nos amb alguns dels seus repertoris més personals i preuats:

Corazón de paloma – *“canción dedicada a todas las almas inquietas y migrantes en el mundo”.*

Seres queridos y Todas conmigo – *“dedicadas a todas las mujeres que estuvieron antes que nosotras, y las que hoy gozamos y seguimos luchando también por tantos Derechos Humanos que nos corresponden, poco a poco vamos recuperando cada uno de ellos”.*

Sáname – *“voltear la mirada hacia adentro, como nuestro verdadero origen. Sanar ante un mundo repleto de situaciones convulsas, sanar desde adentro todo lo que está fuera”.*

Las Mujeres de mi Tierra y Declaración – *“dedicadas a todas las mujeres del mundo, cada una con una historia valiosa, personal y con derecho a hablarla, a decirla, de la manera que mejor nos haga sentir”.*